

boljše nade. Zlasti domače pevsko društvo »Zastava« izgubila v njem enega svojih najpridnejših odbornikov in članov in istotako domača podružnica CMD. Bridka usoda pa je strla naše in njegove nade, in obsojen je snivati poslednji sen tam v tuji zemlji, v visokih hribih, daleč od sinjega morja in svoje mile tržaške okolice, ki jo je ljubil z vso gorkoto svoje mlade duše. Padel je kot junak v hrabri borbi proti smrtnemu sovražniku v obrambi svoje najžlje domovine. Slava njegovemu spominu, a neotlaženi ugled, rodovihi, zlasti obče spoštovani tovarišici učiteljici Mariji Čokovi, najiskrenejše sožalje!

—t— **Desetletnica smrti pok. tovariša Frana Rakuše.** Na ganljiv način je naše ljudstvo v okrožju sv. Jakoba v nedeljo, dne 9. t. m., počastilo spomin tega svojega pokojnega učitelja — v šoli in izven šole — boritelja, svetovalca in organizatorja. Ganljivo je bilo, ko si videl na vsem vedenju udeležencev, kako mehka duša biva v tem našem ljudstvu, kako zna ceniti vrednost dela, kako časti in ceni njih, ki vrše to delo — kako iz duše hvaležno je vsakomur, ki mu dobro hoče. — Ob 10. uri je bila spominska slavnost v lepi dvorani »Konsumnega društva«, ki so jo prireditelji kaj okusno okrasili. Sredi velike grupacije zelenja je bila prirejena velika, izborna pogojena slika pokojnika, a z okvirja so viseli trakovi v barvah naše tricolore. Preden je začela slavnost, so se udeleženci, ki so polnili dvorano, podpisovali v spominsko knjigo in so — siromaki žuljavni rok — pokladali obol v narodne namene. Tovariš Vinko Engelmann je v daljšem govoru slikal življenje in delovanje Frana Rakuše in — trpljenja in preganjanja, ki jih je trpel pokojnik, preden je prišel v Trst in tudi — potem! Ali delo njegovo je pri nas dozorelo obilega sadu; organizacije, ki jih je ustvaril pokojnik, delujejo dalje in so prišle do najboljšega procvita — najboljši dokaz za to je krasna dvorana, ta naš dom pri Sv. Jakobu, kjer slavimo ravnokar njegov spomin. S toplo besedo in največjim zadovolženjem je naglašal govornik, da smo priredili to slavnost — dolžne hvaležnosti v polnem soglasju med vsemi društvi in da so prejšnja nasprotja povsem izginila. Duh pokojnega Rakuše nas je združil in tako ostani za bodočnost! Tovariš Engelmann je pozval navzoče, naj zakličejo trikrat »Slava« spominu pok. boritelja! Vsi so se dvignili in odzvali pozivu, a ko so pevci na to skladno, čuvstveno in presretno zapeli žalostinko, je blestela v očeh sivolasi mož — solza, ta glasnica mehke duše našega ljudstva. Po slavnosti so dekoracijo v dvorani fotografirali. Kdor narodno dela — trpi. Tako je usojeno vsem, ki jih ljubezen do naroda sila na plan, na delo, v borbo. Toda nespornost, ljenja in krive sodbe izginjajo, a hvaležnost naroda ostaja kot najlepša nagrada delavcem in boriteljem. To so dokazali svetojakobski Slovenci. Na skromen, toda ganljiv način — ker v polnem soglasju — so se oddolžili spominu Frana Rakuše ob desetletnici njegove smrti.

Istrske vesti.

ALOJZIJ BUNC.

Dne 20. t. m. ob 6. uri zjutraj je umrl v svoji hiši na Proseku mož, ki je bil v severni Istri in po vsem Primorskem znan in čislán kot vesten in vnet vzgojevalec naše mladine ter navdušen in značajan rodoljub. Je to tovariš Alojzij Bunc, šolski ravnatelj v pokopju in posestnik na Proseku. Pokojnik je blagonsno deloval v Dolini polnih 32 let, dokler ni stopil v pokoj. Poprej je služboval pol leta v Tolminu in pol leta na Proseku. V Dolini je bil vodilen duh pri vseh narodnih ustanovah — socialnih in gospodarskih, a obenem tudi moder svetovalec prebivalstvu ob vsaki potrebi. Kot značilno za ljubeznivo njegovo razmerje do prebivalstva bodi navedeno dejstvo, da je bil skoro vsemu prebivalstvu dveh generacij — kum! Zaradi njegovih odličnih svojstev šolnika in človeka je bil pokojnik visoko čislán tudi pri oblastih. Ko je zapuščal toli ljubo mu Dolino — in od tedaj je ravno dan pred njegovo smrtjo — minilo 7 let — je vladala tam splošna žalost. Spremljalo ga je ljudstvo Doline in sosednjih vasi do pred vasi z godbo, a ob slovesu so jokali ljudje in — on! Vsi šteti, ki jim je bil pokojnik ali dobrotnik ali zvest tovariš, ljubezniv prijatelj ali učitelj, mu ohranijo trajen, hvaležen in blag spomin. Predvsem pa ostane njegovo ime neizbrisno zapisano v srcu naroda!

—i— **Imena ulic in cest po istrskih mestih.** Istrska deželna upravna komisija je pozvala vsa istrska županstva, da odpravijo

vsa imena ulic in cest, ki niso združljiva z državno mislijo, ter jih nadomeste z imeni, ki odgovarjajo patriotičnim čuvstvom prebivalstva.

—i— **Hrvatli na Reki** doslej še nimajo nobene hrvatske ljudske ali srednje šole.

—i— **Razpis štipendij.** Za šolsko leto 1916/17 se ima podeliti štipendij iz ustanove Blaža Rijavca v letnem znesku sto osemdeset (180) kron. Do tega štipendija imajo pravico učenci, ki obiskujejo kako ljudsko šolo ali gimnazijo, in sicer najprej taki iz sorodstva po očetu ustanovitelja, potem iz sorodstva po materi ustanovitelja in slednjič fantiči, ki imajo domovinsko pravico v Batijski ali pa Sempaski fari. Prosilci za ta štipendij imajo vložiti svoje prošnje na tržaško namestništvo do 31. julija 1916. Prošnjam je priložiti krstno pismo, ubožni list, šolska izpričevala zadnjih dveh tečajev, domovinski list in (eventualno) izpričevalo o sorodstvu z ustanoviteljem.

—i— **Odprava deželnega ženskega liceja** z laškim učnim jezikom v Pulju. Deželna upravna komisija mejne grofije Istre sporoča: Videč, da je v deželnem ženskem liceju z italijanskim učnim jezikom v Pulju poučevanje že skoraj dve leti popolnoma zaustavljeno ter da tudi v slučaju, da bi se ta zavod na novo odprl — kar bi se moglo šele kasneje zgoditi — se ni nadejati uspešnega pouka, ker je prekinjenje trajalo par let in so se prejšnje učence razpršile — uvaževaje nadalje, da iz tega razloga ni več upravičen trošek, ki sta ga nosili deželna in puljska občina: je deželna upravna komisija sklenila, da se s koncem tega šolskega leta, in sicer z dnem 30. septembra 1916, rečni zavod odpravi! Čim se povrnejo normalne razmere, presodi deželna upravna komisija, ali bi ne bila ustanovitev dvoletnega trgovskega tečaja za deklice v Pulju zadostno nadomestilo za odpravo liceja.

—i— **Razpuščenli društvi.** Primorsko namestništvo je razpustilo »Circolo popolare« in »Associazione femminile Cuore e pensiero« v Rovinju.

—i— **Znatni darovi Družbi sv. Cirila in Metoda za Istro.** Povodom narodnega praznika je daroval naši družbi Radivoj Hafner, trgovec in dobavatelj v Zagrebu, 5000 K na roko poslanca prof. Vekoslava Spiničiča. Na predlog podpredsednika hrvatskega sabora dr. Pero Magdića na zadnji seji ravnokar zaključenega zasedanja, odstopijo vsi poslanci po 50 K od svojih dijet po polovici v isti namen, po polovici pa za vojne invalide. Povodom narodnega praznika so prihajali darovi po 30, 20, 10 K.

—i— **Zrelostni izpiti na ženskem učiteljsku v Pazinu.** Ker je c. kr. ministrstvo za bogocastje in nauk z odlokom z dne 25. junija t. l., št. 13742, podelilo zasebnemu ženskem učiteljsku v Pazinu pravico javnosti, so se na tem zavodu vršili dne 10., 11. in 12. t. m. zrelostni izpiti pod predsedstvom dež. šolsk. nadzornika Frana Matejčiča. Izpiti so napravile naslednje kandidatice: Albanese Anka, Braidotti Marija, Draščić Jelisa, Eleršić Marija, Findele Volfanga, Gašperini Katica, Iskra Marija, Kinkela Emira, Kocjan Marija, Kraljić Jelka, Ladavac Marija (z odliko), Matanić Katica, Mogorović Klementina (z odliko), Stanić Marija, Trampuž Ida (z odliko) in Zidarić Marija.

—i— **Teden Rdečega križa» v Istri.** V Istri se je nabralo: darovi 62.263 K 65 v, za prodajo znakov 12.725 K 81 v, koncertni dohodki 9.547 K 41 v, doklade vstopnin in pri natakarih 2.552 K 44 v, predstave v Pulju 2.500 K, srečkanje v Lošinu 243 K 27 v. Skupaj 89.832 K 58 v. Glavnemu društvu v Trstu je pristopilo v političkih okrajih Pazin, Poreč in Koper 4.096, društvom v Pulju, Voloski, Opatiji, Lošinu in Krku 3.164 novih članov. — Največ dela je tudi v Istri opravilo učiteljsko s šolsko mladino.

Iz Dalmacije.

—d— **Iz Splita** poročajo, da je bil v Gradcu aretiran dr. Ercolano Salvi, odvetnik v Splitu, ugleden član avtonomaške italijanske stranke v Dalmaciji in bivši deželni poslanec. V Gradec se je bil Salvi preselil že pred nekaj meseci.

—d— **Proces Tresić-Pavičić.** Z Dunaja poroča kor. ur.: Kakor poroča »Parlamentsskorrespondenz«, se je vršila v času od 17. junija do 14. julija pred pristojnim sodiščem v Gradcu glavna razprava proti dalmatinskemu drž. poslancu Tresiću-Pavičiću zaradi zločina veleizdaje. Obtoženca je zagovarjal poslanec dr. Luginja. Priče niso bile zaslišane. Dokazilo postopanje je obsegalo le čitanje obsežnih aktov. Dne 14. julija izrečena sodba se je glasila na oprostitev, in Tresić-Pavičić, ki je od izbruha vojne interniran ter je bil šele pozneje aretiran, ostane, akoravno je izpuščen na svobodo, tudi nadalje v odkazanem mu kraju interniran.

—d— **Dve prepovedi.** Splitsko c. kr. okrajno glavarstvo je prepovedalo nošnje

in razpečavanje kolajn z italijansko zvezdo (»La stella d' Italia«), posebno pa tiste, ki imajo v sredini glavo pesnika Dante Alighierija in na robu nadpis: »Sempre Italiani, Trento XI. Ottobre 1896.« — Nadalje je prepovedano razpečavanje historičnega romana »Urota Zrinjsko-Frankopanska« dr. E. Kumičića. Prestopki se bodo strogo kaznovali.

—d— **Iz stranke prava v Dalmaciji.** »Hrvatska Kruna« poroča: Prošli četrtak se je vršila seja uprave naše stranke. Na seji se je razpravljalo obširno v vseh političkih, socialnih, kulturnih in gospodarskih vprašanjih, ki se tičejo deželnih in splošnih interesov celokupnega našega naroda, in storjeni so odnosi sklepi. Razpravljalo se je tudi o vprašanju sloge v javnem delovanju, in izvoljeni so v odbor za dogovore: Don Ivo Prodan, dr. Duličić in dr. Škovce. Podrobnejšega poročila ne priobčujemo glede na sedanje razmere.

—d— **Trgovsko šolo v Splitu** je obiskovalo 122 učencev in učenik. Dalmatinci želijo dobiti trgovsko akademijo, v katero naj se pretvori ta trgovska šola.

—d— **V Dalmaciji dobro nastopajo proti denunciantom.** Tekom vojne je bilo podanih v Dalmaciji vojaški in sodni oblasti obilo anonimnih ovadb, v katerih se je pristaše hrvatskih strank osumljalo. Vohunstva in veleizdaje. Ovadbe so se izkazale za neutemeljene. Eno je pisal vinski trgovec Kajetan Radunec, ki je bil zato v Splitu obsojen na 3 leta ječe. Ovadbo proti županu Kunjašiću v Blatu je pisal kmet Marko Laus, ki je bil v Dubrovniku obsojen na eno leto in pol v ječo. Dr. Cvitičević, odvetnik iz Korčule, je branil Lausa in v svojem branih govoru napadal župana Kunjašića; napadal je pa tudi dalmatinsko namestništvo, zbog česar je državno pravdnništvo naperilo tožbo proti njemu, in Kunjašić je vložil svojo tožbo zaradi žaljenja časti. Dr. Vuletin, branitelj Kunjašićev, je v svojem govoru poudarjal, da v Dalmaciji ni veleizdajalcev, in oni, ki so sestavljali ovadbe in jih podpisali, so »patentpatriote«, ki ne ljubijo hrvatskega naroda ne avstro-ogrške monarhije. Dr. Peter Cvitičević je obsojen na en mesec zopora.

—d— **Za hrvatska krajevna imena v Dalmaciji.** Z ozirom na uvedbo nekdanjih nemških krajevnih označb na južnem Tirolskem piše neki Dalmatincev v praški »Union«, naj bi se tudi za Dalmacijo oficijalno rabila le starodavna hrvatska krajevna imena, ki jih edino pozna tamošnje domače ljudstvo. Nekaj zgledov: Biograd in ne Zavarčecchia; Cavtat in Ragusa-vecchia; Dubrovnik in ne Ragusa; Erceg novi in ne Castelnuovo; Hvar in ne Lesina; Kotor in ne Cattaro; Korčula in ne Curzola; Muo in ne Mulla; Lopud in ne Mezzo; Mijet in ne Meleda; Nin in ne Nona; Omiš in ne Almissa; Pelješac in ne Sabioncello; Rab in ne Arbe; Rjeka in ne Ombla; Split in ne Spalato; Ston in ne Stagno; Šibenik in ne Sebenico; Trogir in ne Trau; Tivat in ne Teodo; Vis in ne Lissa; Zaton in ne Maffi; Zader in ne Zara; Budva in ne Budua. Naj tudi v Dalmaciji izginejo italijanska krajevna imena z italijanskimi političkimi utopijami vred.

Splošni vestnik.

Kmetijsko šolstvo Poluradni »Fremdenblatt« poroča: Vojna je pokazala, da moramo v poljedelstvu biti bolj intenzivni. Poljedelski krogi se sedaj pečajo s tem vprašanjem. Splošna sodba je, da je avstrijsko kmetijsko šolstvo potrebno reforme. Posebno se opozarja na pomanjkljivo izobrazbo srednjega in malega kmeta. Takozvane »zimске šole« se premalo. Na Dunaju se je vršilo posvetovanje predstojnikov kmetijskih korporacij, ki so se posvetovali tudi o tem vprašanju.

»Südmarka« vnovič opozarja svoje podružnice, naj kmalu naročijo srečke »Südmarkine« loterije za vojne domove. Na zborovanju graškega okraja »Südmarkin« podružnic so zbirko za vojne sirote združili s splošnim zakladom za sirote. Imeli so tudi temeljito posvetovanje o bodočem delu in agitaciji.

Duhovščina in vojna. V zvezi nemških kršćansko-socialnih poslancev so govorili o gospodarskem položaju dušnih pastirjev. Bivši minister Gessmann je dokazal, da so bile vse dosedanje vojne podpore nezadostne. Nezadostno bi bilo poleg teh vojnih podpor še celo zvišanje kongru, kakor je se vlada nameravala pred 10. leti. K vladi pojde posebna deputacija, da naj primerno zviša dosedaj dovoljene podpore. Naprosili so tudi dunajskega kardinala nadškofa dr. Piffla za pomoč pri tej akciji.

Šolstvo v Srbiji pred svetovno vojno. Tako je naslov zanimivi študiji, ki jo objavlja v »Slovenskem Narodu« od zadnje sobote

tovariš Drago Hudè, nadučitelj v Starem trgu pri Kočevju, sedaj poročnik in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Belgradu. Opozorjamo na to razpravo, ki bo gotovo vsakogar zanimala.

Na zemlji divja zdaj pravi pekel že dve leti. Kaj je ta vojna zahtevala žrtve, koliko smrti, trpljenja in gorja je povzročila koliko tisoč je žena in otrok in mater, ki jokajo po svojcih, koliko je ljudi, ki so ob vse prišli, a vendar, tako piše »Berliner Tageblatt«, se tisti, ki imajo dosti denarja, za to nič preveč ne zmenijo. Se nikoli, pravi rečni list, ni šlo toliko ljudi na Nemškem na letovišča in na potovanja kakor letos, še nikoli niso bili hoteli tako prenapolnjeni, gledališča, koncerti in zabavišča še nikoli tako obiskana. Rečni list se seveda nič ne čudi temu pojavu ter ga le objavlja, da vidimo, kako malo se ljudje menijo za gorje in trpljenje drugih. — Pač so enake razmere tudi drugod, ki kažejo, kako malo srčne izobrazbe imajo tisti, »boljši« ljudje, ki nosijo — polne žepe!

Občni zbor »Glasbene Matice« v Ljubljani se je vršil dne 12. t. m. pod predsedstvom dvornega svetnika in dež. šol. nadzornika v p. Fr. Hubada. — Tajniško poročilo je podal tovariš Vend. Sadar. Iz tega posnemamo: Odborovih sej je imelo društvo 14. Prošnji prijateljem slovenske glasbe in društva za podporo se je tudi letos odzvalo lepo število dobrotnikov; nabralo se je 3951 K 65 v, za kar bodi vsem darovalcem iskrena hvala. Društvena glasbena šola je štela 9 učnih oseb in 607 (po predmetih), oziroma 468 učencev (po osebah.) Poučevalo se je v naslednjih predmetih: glasbena teorija (2 letnika, 110 učencev), harmonija (2 letnika, 12 učencev), splošno petje (2 letnika, 80 učencev), solo-petje (5 letnikov, 23 učencev), klavir (8 letnikov, 187 učencev), gosli (8 letnikov, 95 učencev), čelo (4 letniki, 3 učenci), koncertno zborovo petje (97 učencev). Uspehi so bili prav zadovoljni. Vršile so se 3 javne produkcije, na katerih je nastopilo 24 gojencev in 60 gojencev mladinskega zbora. Kritika teh prireditev je bila vseskozi laskava. Starši so šolo hvalevredno podpirali, ukovina se je navzile zvišanja jako redno plačevala. Koncertov je priredila »Gl. M.« v preteklem letu 8. Čim večje so bile zapreke, tem večja vnema je vladala v pevskem zboru; 44 pevcev se nahaja v vojni, vkljub temu je nastopalo pri koncertih 114 pevk in 60 pevcev. Vrhunec letošnjega društvenega koncertnega delovanja pomenjata pač Petelin-Handlova koncerta v proslavo 25 letnice društvenega pevškega zbora. Za dobrodelne, predvsem vojne namene, je nabralo društvo (večinoma s svojimi koncerti) 8852 K 2 v. — Najstarejši pevec ki deluje v Matičnem zboru vseh 25 let, je tovariš Anton Razinger, učitelj v Ljubljani. — O finančnem stanju društva je poročal blagajnik tovariš Al. Račić: Društveni dohodki v letu 1915-16 so znašali 88.719 K 13 v, stroški pa 88.493 K 47 v, ostal je torej prebitek 255 K 60 v. Čisto društveno imetje znaša po odbitku dolgov v znesku 471.32 K 72 v koncem preteklega društvenega leta 79.627 K 46 v. Proračun za prihodnje leto izkazuje 44.360 K potrebščin in 31.600 K pokritja, primanjkljaj znaša torej 12.710 K.

Razgled.

— **Djakovski škof dr. Ivan Krapac** je v soboto ponoči nenadoma umrl v Zagrebu, kamor se je pred kratkim vrnil iz Rogaške Slatine, kjer se je zdravil. Dosegel je starost 73 let. Rojen je bil v Karlovcu leta 1843. Po gimnazijskih študijah v Karlovcu, Reki in Zagrebu je vstopil v zagrebško semenišče in je bil l. 1866. posvečen v mašnika. Po daljšem službovanju v raznih župah je bil premeščen v Zagreb, kjer je bil imenovan za ravnatelja nadškofijskega semenišča. Leta 1890. je postal stolni kanonik, leta 1903 je pa bil posvečen za škofa belgrajškega in smederevskega in nato imenovan za generalnega vikarja zagrebškega kapitlja in pomožnega škofa zagrebškega nadškofa. — Za djakovskega (sremsko bosanskega) škofa je bil imenovan 7. aprila leta 1910., celih šest let po smrti svojega prednika, velikega domoljuba in dobrotnika hrvatskega in tudi slovenskega naroda, slavnega Josipa Jurija Strossmayerja. Mesto djakovskega škofa je bilo toliko časa nezasedeno, ker vlada z ozirom na spore med hrvatskimi strankami ni mogla dobiti primerne naslednika Strossmayerja. Banoval je tedaj na Hrvatskem grof Khuen Hedervary, ki je želel spraviti na to mesto svojega moža, ki ga je odkril v tedanjem zagrebškem pomožnem škofu dr. Krapcu, kateri je bil pristaž vladne »narodne« stranke, ki je bila drugače znana pod imenom »madžaronske«. Dr. Krapac je bil izvoljen kot član stranke v tretjem zagrebškem okraju v hrvatski sabor. Opozicija je kandidirala na mesto djakovskega škofa Strossmayerjevega pomožnega škofa dr. Vorška, a prodl je kandidat grofa Khuen Hedervaryja dr. Krapac. Kot Strossmayerjev naslednik se dr. Krapac ni bavil dosti s poli.